

1. Shrnutí

Výsledky sčítání lidu, domů a bytů k 26. březnu 2021 ukázaly situaci v demografické, sociální i ekonomické struktuře jak v kraji jako celku, tak v jeho jednotlivých regionech.

Sídelní struktura

Převažujícím typem osídlení v Ústeckém kraji byly malé obce, téměř tři čtvrtiny (72,9 %, tj. 258 obcí) měly do tisíce obyvatel. Z hlediska koncentrace obyvatel však podle výsledků SLDB 2021 žilo 86,1 % obyvatel kraje (více než 679 tisíc osob) v 96 obcích s více než tisíci obyvateli.

Ústecký kraj byl k datu sčítání lidu, domů a bytů 2021 pátým nejlidnatějším krajem v České republice a současně krajem se čtvrtou nejvyšší hustotou obyvatelstva (po hlavním městě Praze, Moravskoslezském a Jihomoravském kraji).

Průměrnou velikostí obce se Ústecký kraj řadil na šesté nejvyšší místo mezi kraji, při vyloučení hlavního města Prahy, se jednalo o pátou nejvyšší pozici. Ve městech Ústeckého kraje bylo sečteno 78,7 % obyvatel kraje, což odpovídá třetímu místu v porovnání s mírou urbanizace v ostatních krajích, resp. pokud vyloučíme hlavní město Praha tak druhému místu po Karlovarském kraji.

Obyvatelstvo

K datu sčítání bylo na území Ústeckého kraje přihlášeno k registrovanému pobytu 799 905 obyvatel, oproti minulému sčítání v roce 2011 se jednalo o 28,6 tisíc obyvatel méně. V souladu s mezinárodními doporučeními byly výsledky 2021 zpracovány podle místa obvyklého pobytu, který v kraji uvedlo 789 098 osob. Rozdíl v počtu osob registrovaných a obvykle bydlících s převahou registrovaných byl s podílem 1,4 % čtvrtý nejvyšší mezi kraji. V době sčítání žilo na území kraje téměř 26 tisíc cizinců, především občanů Ukrajiny, Vietnamu a Slovenska, podíl cizinců (3,3 %) byl mezi kraji sedmý nejvyšší.

Z pohledu věkového složení byly k datu sčítání 2021 nejpočetnější skupinou obyvatelstva osoby v produktivním věku (15–64 let), které představovaly v Ústeckém kraji 63,3 % obyvatel. Druhý nejpočetnějším byl podíl osob v poproduktivním věku (20,6 %), nejnižší byl podíl nejmladší věkové kategorie (0–14 let) a dosáhl 16,1 %. Průměrný věk obyvatel kraje 42,7 let byl stejný s průměrem ČR a čtvrtý nejnižší mezi kraji.

Z celkového počtu obyvatel 15 letých a starších byly více než dvě pětiny obyvatel sezdáných, více než třetina svobodných a více než 16 % rozvedených. Z pohledu pohlaví byl vyšší podíl mužů svobodných a ženatých než tomu bylo u žen, kde byl naproti tomu vyšší podíl rozvedených a ovdovělých než u mužů.

Odsouvání mateřství do pozdějšího věku se projevilo i v tom, že polovina žen ve věku 25–29 let byla stále bezdětná. Na 1 000 žen ve věku 15 let a více připadalo v kraji 1 646 živě narozených dětí. Více dětí měly ženy s nižším vzděláním.

Zjištěné údaje o národnostním složení obyvatelstva byly ovlivněny dobrovolností odpovědi, neboť více než třetina obyvatel v Ústeckém kraji využila možnosti svou národnost neuvést. K nejčetnější české národnosti se v kraji přihlásily téměř dvě třetiny obyvatel (více než v ČR jako celku). Druhou nejpočetnější národnostní skupinou v Ústeckém kraji byla slovenská národnost (1,3 %), na rozdíl od celé ČR, kde se na druhé pozici umístila národnost moravská (5,3 %).

Dobrovolnou odpověď na náboženskou víru ponechalo v Ústeckém kraji nevyplněnou 30,5 % obyvatel. Ze zjištěných odpovědí byly více než čtyři pětiny obyvatel kraje bez náboženské víry, pouze 7,2 % obyvatel byla věřících, hlásících se k církvi a 8,6 % bylo věřících, ale nehlásících se k žádné církvi. Třetina věřících osob deklarovala příslušnost k římskokatolické církvi. V mezikrajském srovnání měl kraj nejnižší podíl věřících.

Zajímavým údajem, postihujícím dlouhodobou migraci obyvatelstva, je počet rodáků, tj. osob, které se narodily ve stejné obci, v níž mají současné bydliště. V Ústeckém kraji se na základě údajů sčítání jednalo o polovinu obyvatel. V porovnání s celou ČR byl tento podíl o 0,6 procentní body nižší.

Nejpočetnější skupinu ve vzdělanostní struktuře obyvatelstva staršího 15 let v Ústeckém kraji tvořily osoby se středním vzděláním bez maturity vč. vyučení (36,7 %), následovaly osoby s úplným středním vzděláním s maturitou vč. nástavbového a pomaturitního studia a vyššího odborného studia a konzervatoří (32,5 %). Proti průměru ČR měl Ústecký kraj vyšší podíl osob se základním (druhý nejvyšší v ČR) a středním vzděláním bez maturity a naopak nižší podíl osob s vyšším vzděláním. Podíl vysokoškoláků v Ústeckém kraji (11,3 %) byl v mezikrajském srovnání po Karlovarském kraji druhý nejnižší a o 7,3 procentní body nižší než průměr ČR. Podíl osob s vyššími stupni vzdělání rostl s velikostí obce, což je ovlivněno koncentrací škol i pracovních příležitostí s vyššími kvalifikačními požadavky. Vysokoškolský diplom získal vyšší podíl žen než mužů.

Ekonomická aktivita obyvatelstva

Pracovní síla představovala 50,8 % z celkového počtu obyvatel s obvyklým pobytem v Ústeckém kraji. Zaměstnaní se na pracovní síle podíleli 92,3 %, zbývajících 7,7 % bylo nezaměstnaných. Mimo pracovní sílu se v Ústeckém kraji zařadilo 47,2 % obyvatel, téměř polovinu tvořili nepracující důchodci, zhruba 30 % žáci a studenti. V porovnání s úrovní ČR byl v kraji nižší podíl pracovní síly a vyšší podíl obyvatel mimo pracovní sílu. Podprůměrná v porovnání s ČR (63,9 %) byla míra ekonomické aktivity (62,0 %), mezi kraji byla šestá nejnižší.

Z celkového počtu zaměstnaných bylo 86,3 % (ze zjištěných hodnot) v postavení zaměstnance, 12,5 % pracovalo na vlastní účet a 1,3 % uvedlo, že zaměstnává další osoby. V porovnání s celorepublikovým průměrem byl v kraji vyšší podíl zaměstnanců a zaměstnavatelů, ale nižší podíl osob pracujících na vlastní účet. Podíl nezjištěných odpovědí v kraji (10,6 %), byl o 1,3 p. b. vyšší než v celé ČR.

Ve struktuře zaměstnaných podle odvětví činnosti měl v Ústeckém kraji nejvýznamnější podíl průmysl (31,4 % osob se zjištěným odvětvím činnosti), obchod a opravy motorových vozidel (10,2 %) a stavebnictví (7,4 %). V zemědělství, lesnictví a rybářství bylo v Ústeckém kraji soustředěno 2,5 % zaměstnaných. V porovnání s republikovým průměrem byl v kraji vyšší podíl zaměstnaných v průmyslu, nižší podíl v zemědělství, lesnictví a rybářství.

Porovnáním výsledků týkajících se ekonomické činnosti v jednotlivých odvětvích zjištěných při sčítání 2021 s výsledky sčítání 2011 je patrné, že podíl zaměstnaných ve všech odvětvích za posledních 10 let vzrostl jak za celou Českou republiku, tak v Ústeckém kraji. Jediný pokles, a to výrazný, jsme zaznamenali u podílu nezjištěných odpovědí.

Vývoj za posledních 10 let z pohledu zařazení zaměstnaných do hlavních tříd zaměstnání ukázal jak v kraji, tak celorepublikově obdobný vývoj – poklesl podíl zákonodárců a řídicích pracovníků, technických a odborných pracovníků, pracovníků ve službách a prodeji, kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníků a opravářů a republikově rovněž podíl zaměstnaných při obsluze strojů a zařízení a montérů. Naproti tomu v kraji i v celé ČR vzrostl podíl specialistů, úředníků, pomocných a nekvalifikovaných pracovníků. Stagnoval podíl zaměstnanců v ozbrojených silách, a to jak v Ústeckém kraji, tak celorepublikově.

Vyjíždka a dojíždka do zaměstnání a do školy

Zaměstnaní vyjíždějící na místo pracoviště mimo adresu svého obvyklého pobytu dojížděli do zaměstnání nejčastěji do jiné obce okresu nebo na jinou adresu v rámci obce obvyklého pobytu. Jejich podíl dosáhl v součtu 72,0 % všech vyjíždějících. Podíl vyjíždějících do zaměstnání za hranice ČR byl v kraji nejvyšší v příhraničních ORP s výjimkou ORP Ústí nad Labem, kde byla vyjíždka do zaměstnání v zahraničí nižší než byl průměr kraje.

Mezi vyjíždějícími i dojíždějícími převládali z pohledu pohlaví muži a z pohledu frekvence vyjíždky/dojíždky osoby s denní vyjíždkou/dojíždkou, tj. ti, kteří do zaměstnání dojížděli 5x týdně a častěji. Nejčastěji vyjíždějící používali k cestě do zaměstnání osobní automobil, který sami řídili.

Nepracující žáci a studenti nejčastěji vyjížděli do školy na jinou adresu v obci obvyklého pobytu, jejich podíl na celkovém počtu nepracujících žáků a studentů dosáhl 62,3 %. Největší podíl žáků a studentů nevyužíval

pro cestu do školy žádný dopravní prostředek a přepravoval se pouze pěšky, z dopravních prostředků byl využíván nejvíce autobus (kromě MHD), automobil na místě spolujezdce a MHD.

Saldo dojížděky a vyjížděky v kraji bylo záporné, tj. z kraje vyjíždělo do zaměstnání a do školy více osob, než do kraje přijíždělo. Saldo dojížděky u zaměstnaných dosáhlo 20,4 tis. osob a u dojížděky do školy 3,4 tis. osob.

Domácnosti

V kraji bylo k rozhodnému dni sčítání 377 305 hospodařících domácností, z toho bylo 56,2 % rodinných a 43,8 % nerodinných domácností. Na jednu hospodařící domácnost připadalo 2,06 členů, což byl třetí nejnižší průměrný počet členů na domácnost mezi kraji.

Z celkového počtu hospodařících domácností jich 96,0 % bydlelo v bytech, nejčastěji v bytě ve vlastním domě nebo v bytě v osobním vlastnictví. Mimo byty žilo 3,8 % hospodařících domácností a 0,2 % bydlela v zařízeních.

Rodinné domácnosti byly ze 79 % tvořeny úplnými rodinami, jednu pětinu zaujímaly neúplné rodiny a ve 2,1 % se jednalo o rodinné domácnosti tvořené 2 a více rodinami. Nerodinné domácnosti byly z 96,5 % tvořeny domácnostmi jednotlivců, vícečlenné nerodinné domácnosti zaujímaly 3,5 %.

Více jak 58 % úplných rodin bylo bez závislých dětí, u neúplných rodin to byla pouze jedna třetina. Mezi neúplnými rodinami převládaly rodiny tvořené osamělou matkou. Z celkového počtu osamělých matek jich v domácnosti žilo se závislými dětmi 68,2 %, osamělých otců žijících se závislými dětmi bylo 56,5 %.

Domy a byty

Domovní fond v kraji činil 144 024 domů, z toho jich bylo téměř 86 % obydlých. Nejčastěji se jednalo o rodinné domy, jejichž podíl na obydlých domech se přiblížil 82 %. Průměrné stáří obydlých domů v kraji bylo 62,8 roků a bylo nejvyšší mezi kraji a o více jak 10 let vyšší než republikový průměr. Příčinou je mimo jiné i vysoký podíl rodinných domů postavených do roku 1945.

Z celkového počtu 402 467 bytů v kraji jich bylo téměř 88 % obydlých a jednalo se o nejvyšší podíl mezi kraji. Shodného podílu bylo dosaženo i v Moravskoslezském kraji. Téměř 65 % všech obydlých bytů v kraji se nacházelo v bytových domech. Převážná většina bytů v bytových domech byla vystavěna nebo zrekonstruována v období let 1946 až 1990.

Z pohledu technické vybavenosti bylo 99,6 % bytů zásobeno vodou z vodovodu a do 73,5 % bytů byl zaveden plyn. Odpadní vody byly z 85,4 % bytů odváděny prostřednictvím přípoje na kanalizační síť, 13,1 % bytů odvádělo odpadní vody do žumpy nebo jímky a podíl bytů s vlastní čističkou odpadních vod dosáhl 1,4 %. Z celkového počtu obydlých bytů jich byla téměř polovina vytápěna prostřednictvím ústředního dálkového vytápění a více jak čtvrtina ústředním vytápěním s vlastním zdrojem.

V obydlých bytech v kraji žilo 754 677 osob, v přepočtu na 1 obydlý byt to bylo 2,14 osob. Průměrná plocha na 1 obydlý byt v kraji dosáhla 80,8 m² a byla o téměř 7 m² menší, než byl průměr ČR. Na 1 osobu připadalo 36,9 m² celkové plochy obydlého bytu. Byty v kraji měly v průměru 3,89 obytných místností s plochou větší než 4 m² a na 1 obytnou místnost v kraji připadalo 0,56 osob.

Dlouhodobý vývoj

V posledních třech desetiletích se počet obcí Ústeckého kraje ustálil na počtu 354. Sídlní struktura se příliš neměnila. Větší změny ve složení dle počtu obyvatel jednotlivých velikostních kategorií obcí byly pouze u obcí nad 50 tisíc obyvatel (pokles podílu bydlících obyvatel) a u obcí s 20 000–49 999 obyvateli (nárůst).

Počet obyvatel Ústeckého kraje se během posledních čtyř dekad snižoval, k největšímu poklesu došlo za posledních deset let (-19,9 tisíc osob, tj. o 2,5 %). Z hlediska pohlaví převažovaly ženy. Stárnutí populace se projevilo v poklesu počtu dětí ve věku 0–14 let a růstu počtu seniorů (65 a více let) a zároveň se zvyšoval průměrný věk obyvatel.

Podíl nejrozšířenější české národnosti od roku 1980 rostl, zatímco podíl ostatních národností klesal. Srovnatelnost dat vzhledem k dobrovolnosti otázky je ale obtížná, protože během sledovaného období podíl nezodpovězených odpovědí rostl.

Dlouhodobě se zvyšoval jak v Ústeckém kraji, tak v celé ČR podíl obyvatel bez náboženské víry.

Ve skladbě obyvatelstva 15 let a starších podle rodinného stavu se zvyšoval podíl svobodných a rozvedených, naopak klesalo zastoupení ženatých a vdaných osob. Z pohledu pohlaví byl u mužů vyšší nárůst podílu svobodných než u žen a vyšší pokles ženatých. U žen byl vyšší nárůst podílu rozvedených a pokles podílu ovdovělých.

Obecně lze říci, že se vzdělanost obyvatel kraje zvyšovala. Za posledních čtyřicet let vzrostl podíl obyvatel s dosaženým středním vzděláním (s maturitou i bez maturity) a absolventů vysokých škol. Naopak se výrazně snížil podíl osob se základním a neukončeným vzděláním. Rychlejší růst podílu všech vyšších stupňů vzdělání byl u žen než u mužů.

Počet ekonomicky aktivního obyvatelstva během prvního sledovaného desetiletí (1980–1991) rostl, zatímco v následujících obdobích pracovní síla obyvatel klesala. Naproti tomu rostl podíl obyvatel mimo pracovní sílu, včetně podílu nepracujících důchodců.

Počet hospodařících domácností v Ústeckém kraji mezi jednotlivými cenzy stoupal s výjimkou roku 2011, kdy nepatrně poklesl. Ve struktuře hospodařících domácností převažovaly domácnosti tvořené jednou rodinou, i když jejich podíl dlouhodobě klesal, naopak stoupal podíl domácností jednotlivců.

Ve struktuře rodinných domácností vzrostl za posledních deset let podíl úplných rodin na úkor rodin neúplných. U obou typů těchto domácností se zvýšil podíl rodin se závislými dětmi.

Od roku 1980 vzrostl v Ústeckém kraji domovní fond o 15,6 %, kromě poklesu mezi cenzy 1980 a 1991 neustále rostl, obdobný vývoj byl i u obydlených bytů. Více než ¾ domovního fondu tvořily rodinné domy, jejich podíl dlouhodobě stoupal, přesto ale patřil k nejnižším mezi kraji.

Ve vlastnické struktuře domů se zvyšoval podíl domů, které vlastnily fyzické osoby, zatímco klesal podíl obydlených domů ve vlastnictví obcí, státu i bytových družstev.

Bytový fond v kraji vzrostl za posledních čtyřicet let o 27,0 %. Přesto, že absolutní počet obydlených bytů neustále rostl, podíl na celkovém počtu bytů klesal.

Po roce 1991 došlo k růstu výstavby rodinných domů a jejich podíl na bytovém fondu se zvyšoval. Podíl bytových domů na obydlených bytech byl nejvyšší v roce 1991, potom postupně klesal.

Vliv privatizace se projevil ve struktuře bytového fondu z hlediska právního užívání bytu. Postupně rostl podíl bytů v osobním vlastnictví a významně pokleslo zastoupení bytů nájemních a družstevních.

Převažujícím způsobem vytápění po celou dobu bylo ústřední dálkové nebo domovní vytápění, naopak významně klesal podíl bytů vytápěných lokálními topidly (kamna).

Za posledních čtyřicet let se snižoval počet bydlících osob v jednom obydleném bytě. Při sčítání v roce 2021 dosáhl hodnoty 2,14 osoby, která byla třetí nejnižší mezi kraji.

